

Волинь-Житомирщина
Історико-філологічний збірник з регіональних проблем
Випуск 26 / 2015

УДК 811. 161. 2'0+811. 161. 2'28

Богдана ТИМОЧКО

**ЗООЛОГІЧНА ЛЕКСИКА
В МОЛДАВСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ГРАМОТАХ XIV–XV СТОЛІТЬ**

У статті зосереджено увагу на дослідженні назв тварин в юридичних документах XIV–XV ст. з території Молдавського князівства. Схарактеризовано назви ссавців, риб та комах за семантикою та походженням.

Ключові слова: молдавсько-українські грамоти XIV–XV ст., назви тварин.

Зоологічні номени належать до найдавніших шарів лексики української мови. Це насамперед пов'язано зі способом життя й господарювання наших предків, адже полювання і риболовство були одними з основних видів промислів українців. Різноманітні ознаки, якості і властивості тварин були невичерпним джерелом для їх номінації. Так формувалася система зоономенів української мови. Зрозуміло, що будь-яка тварина, маючи кілька виразних ознак (зовнішніх, внутрішніх чи функціональних), кожна з яких могла стати підґрунтям зооназви, могла мати (і часто мала) не одну, а дві й більше назв на досить невеликій території. Оскільки в ідеалі кожен об'єкт повинен мати тільки одну назву з часом виникла потреба у створенні зоологічної термінології.

Зоологічна лексика здавна була об'єктом дослідження багатьох мовознавців, які різнопланово аналізували й систематизували зоономени в синхронії та діахронії (Г. Богуцька [2; 3], Л. Булаховський [4], І. Верхратський [5], Г. Воскобойник [6], О. Карабута [8], В. Карпова [9], К. Качайло [10], В. Німчук [14; 15], ін.), та зооназви, що функціонують у різнотипних говірках української мови (А. Берлізов [1], Н. Дейниченко [7], В. Куриленко [11], Я. Литвиненко [12], Л. Милла [19], М. Миллий [19], М. Никончук [13], М. Сюсько [16], Т. Тищенко [17; 18], ін.).

Джерельною базою нашого дослідження є документи перших трьох томів серії «Documenta Romaniae historica: A. Moldova» (1384–1504 pp.), адже це найповніша збірка внутрішніх юридичних актів із території, що входила до складу Молдавського князівства.

В українсько-молдавських грамотах XIV–XV ст. назви тварин представлені досить обмежено, що пояснюється специфікою цих писемних текстів. Серед засвідчених зоономенів переважають назви тих тварин, що мають значну прагматичну цінність і задовольняють потреби людини в їжі (молоко, м'ясо, сало), одязі (шкіра, вовна) та служачи об'єктом обміну, торгівлі, сплати податків.

У досліджуваних документах засвідчено загальні назви диких і свійських представників фауни.

Для позначення звіра (дикої тварини) використано лексему *звѣрь* (ССУМ I,

391), яка успадкована із праслов'янського *zvěgъ (ЕСУМ II, 251): до ловитѣ соби рикѣ и звѣрь (1502 III, 504)¹; да не смѣль оу тотѣ кралицѣ ни рикѣ ловити ни ниѣи звѣрь (1502 III, 504). У сучасній українській мові лексема *звір* позначає 'дику, зазвичай хижу, тварину' (СУМ III, 484; Он. I, 324; Тимч. I, 310; Турч., 118), часом *звіром* називають вовка (Он. I, 324; Тимч. I, 310), зрідка – тварину загалом (Тимч. I, 310).

Назвами конкретних диких тварин виступають їхні родові назви, видові назви майже відсутні (крім назв риб).

У юридичних актах Молдавського князівства засвідчено зоономени праслов'янського походження вѣлиця (< *bělica < *bělъ 'білий' (ЕСУМ I, 196; ЭСРЯ 2, 64)) та коуница (< *kupa, kunica (ЕСУМ III, 141)), що позначають диких тварин, які, завдяки цінному хутру, мали промислове значення. У досліджуваних грамотах XIV–XV ст. ці лексеми виступають не як назви відповідних тварин, а як назви їхнього хутра: вѣлиця 'шкурка білки як товар' (ССУМ I, 148) і коуница 'шкурка куниці як товар' (ССУМ I, 528), напр.: или пакѣ коуди цю за товарѣ: или звирѣ, или коуници, или вѣлицѣ (1466 II, 190). Сьогодні для номінації невеличкого лісового гризуна, що живе на деревах, та його хутра як нормативна використовується лексема *білка* (СУМ I, 182), а *білиця* є його діалектною назвою в багатьох українських говорах (Грінч. I, 65; Дз. I, №126; АУМ II, №330; Он. I, 56; ЖП, 14; ГГ, 24; Горб., 140; 280). Лексему *білиця* в українських говірках Румунії використовують паралельно для позначення тварини білки і рослини ялівцю (Горб., 280). Зоономен *куниця* тепер функціонує в українській мові без змін у семантиці й звуковому оформленні (СУМ IV, 399).

Для позначення свійських тварин загалом у досліджуваній групі пам'яток засвідчено лексеми товарѣ і довѣттокѣ.

Приручені (свійські) тварини відіграли важливу господарську роль у житті українців із давніх-давен. Особливу цінність мала худоба, зокрема велика рогата худоба. Поняття *худоба* (велика рогата худоба) передавала лексема товарѣ – давнє запозичення з тюркських мов (ЕСУМ V, 586). Однак, як зауважує В. Карпова, «текст грамот не дає підстав категорично твердити, що слово *товар* означало тільки велику рогату худобу, а не домашню худобу взагалі. Спеціалізація семантики цього слова не цілком завершена і в сучасній українській мові» [9, 199]: и монастырскыи товарѣ да сѣ пасеть; а инѣ никто... да не смѣль... ни товарѣ пасти и ни инѣ ни єднѣ работѣ работѣ (1502 III, 504). Полісемантичність лексеми *товарѣ*, що поєднувала три значення – 'худоба'; 'товар, крам'; 'майно' (ССУМ II, 433), а також відсутність чіткого розрізнення понять 'велика рогата худоба' та 'свійські тварини загалом' стали причиною утворення стійких словосполук, де диференційним компонентом стало означення: живий товар 'худоба як об'єкт торгівлі' (ССУМ I, 359), мертвий товар 'будь-який об'єкт торгівлі, крім худоби' (ССУМ I, 586): да єсть иль словодно и довроволю ходити... или живыиѣ товаромѣ иметѣ ходити или ирѣтвыиѣ (1453 II, 38).

Значення 'худоба, товар' (ССУМ I, 305) також репрезентувала лексема

¹ Тут і далі приклади із зібрання досліджуваних грамот Documenta Romaniae historica: A. Moldova паспортизуємо так (1502 III, 504), де перше – 1502 – рік написання грамоти; друге – III – том (Vol. I (1384-1448), Vol. II (1449-1486), Vol. III (1487-1504)); третє – 504 – сторінка.

добиток < *dobutykь ‘домашня худоба’ (ЕССЯ 5, 49): Ты оу си вѣше писанны татарове да коудѣтъ нашеѣ монастырю оурикѣ... и съ оу сѣмѣ ихъ имѣниемѣ и добиткомѣ (1443 I, 322). Хоча, найімовірніше, лексема добитокѣ узагальнено позначала все те, що мало цінність, вартість (худобу, майно) (ССУМ I, 305).

Більшість назв свійських тварин, засвідчених у досліджуваних пам’ятках XIV–XV ст. із території Молдавського князівства, має праслов’янські корені (*воль* < *volь, *овця* < *ovьsa, *конь* < *konь, *кобила* < *kobyła тощо).

Для номінації окремих видів великої рогатої худоби в молдавсько-українських пам’ятках XIV–XV ст. засвідчено лексеми *волѣ* ‘віл’ (ССУМ I, 194) і *яловица* ‘корова, ялівка’ (ССУМ II, 583); дрібна худоба представлена назвами *баранѣ* ‘баран’ (ССУМ I, 86) і *овца* ‘вівця’ (ССУМ II, 74), напр.: и швѣцѣ монастырскѣѣ, и волшвѣ,... и вѣсе, или мало, или велико (1407 I, 29); гдѣ коудѣтъ коуповати... или воли, или яловици, или барановѣ (1466 II, 190). Найімовірніше, лексемою *волѣ* (волшвѣ, воли – мн.) у Молдавському князівстві позначали ‘кастрованого бика, якого використовують як тяглову силу’. Цю семантику номен із відповідними фонетичними змінами (*віл*) зберіг і в сучасній українській мові (СУМ I, 672). Лексема *яловица*, яка походить із праслов’янського *(j)alove ‘яловиця, ялівка, телиця’ (ЕССЯ I, 66) і в сучасній українській літературній мові має форму *ялівка* (СУМ XI, 643), у XV ст., очевидно, мала значення ‘корова, яка ще не мала теляти’ або ‘корова, яка не телилася цього року’. Однак із тексту пам’ятки швидше випливає, що *яловиця* є синонімом до слова *корова* у його загальному значенні ‘самка бугая’ (СУМ IV, 295) без вказівки на її тільність чи нетільність – відповідно дійність чи недійність. «Мабуть, – висловлює припущення В. Карпова, – таке вживання диференційованого поняття викликане тим, що в даному разі семантична опозиція здійснювалася не за ознакою «дійна корова» – «недійна корова», а по лінії «робоча худоба (воли)» – «худоба, призначена на м’ясо (яловиця)» [9, 198]. Однак таке припущення не здається нам цілком переконливим, оскільки прагматична цінність корови ‘самки бугая’, на відміну від ‘бугая-плідника’ (яких у господарстві треба небагато), вола ‘бугая кастрованого’, якого використовують як робочу худобу й тяглову силу чи вирощують на м’ясо, полягає в її здатності давати приплід, а після цього – молоко, і тільки при втраті такої здатності (корова нетільна, отже, не народить теляти і не буде доїтися) корову використовують на м’ясо.

Сьогодні в південно-західних українських говорах лексема *яловиця* функціонує зі значеннями ‘ялівка’ (ЖП, 233), ‘безплідна корова’ (СБГ, 686), а також ‘вівця чи корова, яка не дає приплоду’ та ‘стара недійна корова’ (ГГ, 67, 224). Номен *ялівка* зі значенням ‘безплідна корова’ використовується в Північній Буковині (СБГ, 686), у Південній Буковині *ялука* – ‘заяловіла корова’ (Горб., 292), *йєлівка* – ‘ялова вівця’ (Горб. 169), хоча *йєлівник* ‘молоді телиці’ (Горб., 169).

Барани та *овці* згадуються у грамотах як об’єкти купівлі-продажу: или воли, или яловици, или барановѣ (1466 II, 190); дали єсми... р швѣцѣ, и єдно село (1476 II, 314). Сьогодні лексеми *баран* (СУМ I, 103) та *овца* (у сучасній українській формі *вівця*) (СУМ I, 550) активно використовуються носіями мови.

Важливе транспортне, господарське і військове значення протягом багатьох століть відігравали коні. У юридичних документах, що містяться у перших трьох томах зібрання «Documenta României Historica. A. Moldova», засвідчено номени, які відбивають розрізнення цих тварин за статтю: *конь* < *konь ‘кінь’ (ССУМ I,

494) і *кобила* < *kobyła ‘кобила’ (ССУМ I, 483), напр.: *пинѣзѣи, конѣи* и *инѣшихъ* *реуѣи* (1443 I, 326); *дали есмѣи... єдинѣ конѣи* (1462 II, 145); *коли Курѣстѣ с конѣи* *впалѣи* и *ѣмерѣлѣ* *вѣзѣи* *ѣзика* (1464 II, 173); *оу цинѣи* *заѣи* *конѣи* *добрѣи* (1467 II, 217); или *пакѣи* *гдѣ* *боудѣтѣи* *коуповати...* или *конѣи*, или *кобилаи* (1466 II, 190). Назви *кінь* (СУМ IV, 167) і *кобила* (СУМ IV, 200) є нормативними в сучасній українській мові.

Серед зоономенів у досліджуваних пам’ятках виокремлюємо також лексему *свина* < *svinja ‘свиня’ (ССУМ II, 322). Цей номен у формі однини, що має узагальнено-збірне значення, є назвою повинності, яку зобов’язане було сплачувати населення Молдавського князівства: *да не дадоуѣтѣи* *тотѣи* *люди...* *ни* *десѣтиноуѣ* *штѣи* *пѣолѣи* *а* *ни* *штѣи* *свинѣи* (1446 I, 377); *ни* *горѣи* *штѣи* *свинѣи* *да не дадоуѣтѣи* (1453 II, 47). У сучасній українській мові ця лексема функціонує як нормативна (СУМ IX, 72).

У молдавсько-українських грамотах доволі часто трапляється назва риба □ *ryba ‘зб. риба’ (ССУМ II, 292), що дає підстави говорити про важливість рибного промислу: *и* *половина* *штѣи* *валилѣи*, *и* *штѣи* *рыби* и *штѣи* *оу сего* *приходѣи* (1448 I, 397). Для того, щоб мати право ловити рибу, необхідно було отримати відповідну дарчу або дозвільну грамоту: *да не смѣтѣи* *ѣ* *тотѣи* *враниѣи* *ни* *рыбѣи* *ловити...* *ни* *жадноє* *ровити* (1490 III, 141). Цей зоономен, як і вищерозглянуті, належить до найдавніших шарів лексики української мови. Риба була об’єктом купівлі-продажу, вона входила до переліку натуральних повинностей, які платили монастирям, церквам, господарям, а також *рибою* сплачували мито: *Гдѣ* *коли* *имѣнѣи* *покласти* *на* *тѣи* *хѣи* *три* *возѣи* *или* *рыбѣи* *или* *соли* *или* *ѣбѣлика* *или* *инѣи* *торѣи* *говѣи* (1453 II, 52); *колико* *возѣи* *пошлюѣи*... *или* *по* *рыбѣи* *или* *по* *мѣдѣи* (1429 I, 138); *или* *мито* *штѣи* *ни* *хѣи* *врати...* *или* *штѣи* *рыба* *свижаа*, *или* *штѣи* *мажи* *солѣи* *и* (1466 II, 190); *да не* *имѣнѣи* *ни* *мѣито...* *платити*, *ни* *штѣи* *рыбѣи* (1458 II, 103).

Із видових назв риб у досліджених юридичних пам’ятках Молдавського князівства трапляється іхтіономен *моруна* (молд. морун ‘білуга’) ‘білуга’ (ССУМ I, 614; СДЕЛМ, 266; МРС, 394; DRU, 300; НГ III, 82): *да* *имѣнѣи* *на* *каждѣи* *годѣи* *штѣи* *настѣи*... *два* *мажи* *рыби*, *ѣдѣна* *мажа* *морунѣи*, *а* *дрѣгѣи* *коропѣи* (1466 II, 196). *Моруна* ‘велика хрящова морська і річкова риба, з якої видобувають чорну ікру’ (РСБКЕ II, 102), ‘білуга’, болг., м. *моруна* ‘білуга’; лексему через посередництво західнослов’янських і німецької мов запозичено з латинської; лат. *mīgēna* пох. із стгрец. *μύραινα* ‘т. с.’; у давньоруську мову було запозичено безпосередньо з грецької (ЕСУМ III, 357; БЕР, 248). Оскільки *білуга* (*моруна*) є мігруючою рибою, тобто такою, що мешкає то в морі, то в річках (для нересту заходить у річки), її вилов був можливий тільки у період, коли вона запливала в ріки для нересту, або ж коли випливала назад у море (квітень–травень). Основна частина чорноморських *білуг* йде на нерест у Дунай, а також у Дністер [20]. Можливо, що *моруна* заходила і в р. Сірет та її притоки поблизу Сучави й Побрати, населених пунктів, де написані грамоти, а там рибу виловлювали і нею платили натуральну данину монастирю.

Наявний в тексті пам’ятки дериват *коропина*, утворений від іменника *коропѣи* < *kogrѣ (вважається давнім запозичення з германських мов (ЕСУМ III, 41; ЭСРЯ II, 91)). У Словнику староукраїнської мови XIV–XV ст. *коропѣи* ‘навантажений коропами’ (ССУМ I, 499). Очевидно, *коропѣи* – це родовий відмінок множини лексеми *коропина*, відповідно до форми *морунѣи*. Можливо, у молдавському мовному середовищі був засвоєний із української мови сингулятив

коропина, а неузгодженість форм слів у тексті грамоти викликана недосконалим знанням тогочасної української мови писарями, які переважно були молдаванами.

Виключно як назва продукту харчування в досліджених юридичних пам'ятках Молдавського князівства функціонує лексема *икра* □ *jьkга 'ікра, кав'яр' (ССУМ I, 430): *іако да имать господарство ми, на каждо лѣто, по вѣ вѣрвеницѣ икра (1440 I, 298); а шть нашии книгини три кантари икру чорну (1446 I, 371)*. Сьогодні лексеми *риба*, *ікра* є нормативними; ми не виявили лексему *моруна* в українській мові та її діалектах, але в романських і південнослов'янських мовах вона є нормативною назвою риби *білуги*. Нам не вдалося знайти структурний відповідник до *коропина* в українських говорах.

У ділових документах часто трапляється назва комахи *вчѣла* / *пучѣла* < *bъčela *бджола*, адже бджільництво з давніх-давен було однією із пріоритетних галузей господарської діяльності людей. Але в молдавсько-українських грамотах *вчѣла* використовується у похідному значенні 'колоди, дуплянки, вулики з бджолами' (ССУМ I, 133), якими платили данину господареві та монастирям: *шть того села да не дадѣть намѣ... ни десѣтинѣ шть пучѣлы (1438 I, 265); да не снѣють брати десѣтининѣ шть вчѣлы (1455 II, 64)*.

Таким чином, зоолексика, представлена в молдавських актових пам'ятках XIV–XV ст., має виразну споконвічно українську (праслов'янську) основу, хоча наявні в ній і романські вкраплення. Засвідчені зоономени не досить повно відображають українську систему фаунономенів того часу через жанрові та стилістичні особливості грамот. Аналізовану тематичну групу складають однослівні номени. Деякі зоономени відзначаються полісемантичністю (*товарь*, *добытокъ* тощо). Сьогодні майже всі загальні і власні назви апелятиви є загальнонародними і нормативними назвами. Частина ж апелятивів зберегла своє значення лише у південно-західних говорах, окремі ж номени в українській лексикосистемі були витіснені іншими формами або ж іншими лексемами.

Список використаних джерел та їх умовних позначень

- АУМ** – Атлас української мови: У 3-х т. – К.: Наук. думка, 1984–2001.
- БЕР** – Български етимологичен речник: В 8-ми т. / Науч. ред. В. Георгиев, И. Дуриданов. – София: Академично издателство «Проф. Марин Дринов», 1971–2001.
- ГГ** – Гуцульські говірки. Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 1997. – 232 с.
- Горб.** – Горбач О. Зібрані статті: Ч. VIII. Історія мови. Діалектологія. Лексикологія / О. Горбач. – Мюнхен: Отто Гарасовіц. 1997. – 382 с.
- Гр.** – Словарь української мови: У 4-х т. / [упор. із дод. влас. матеріалу Б. Грінченка]. – К.: Вид-во Академії навк УРСР. 1958.
- Дз.** – Дзендзелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (Лексика). Частина I – III. – Ужгород: Вид-во Ужгород. держ. ун-ту, 1958, 1960, 1993.
- ЕСУМ** – Етимологічний словник української мови: у 7 т. / [гол. ред. О. С. Мельничук та ін.]. – К.: Наук. думка, 1983–2012.
- ЖП** – Жегуц Іван, Піпаш Юрій. Словник гуцульського говору в Закарпатті / Іван Жегуц, Юрій Піпаш. – Мюнхен, 2001. – 180 с.
- МРС** – Молдавско-русский словарь / [ред. кол. А. Т. Борщ и др.]. – М.: Госуд. изд-во иностр. и нац. словарей, 1961. – 790 с.

Он. – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: В 2 ч. / М. Й. Онішкевич. – Київ: Наукова думка; Ч.1: А–Н. – 1984. – 496 с.; Ч. 2: О–Я. – 1984. – 518 с.

НГ – Рѣчникъ на българскый языкъ съ тлъкувание рѣчи-ты на българскы и на русскы / Събралъ, нарядилъ и на свѣтъ изважда Найдень Геров. В 5-ти ч. – Пловдивъ: Дружествена печатница «Съгласие», 1895–1904.

РСБКЕ – Речник на съвременния български книжовен език: В 3-х т. / Глав. ред. Стоян Романски. – София: Издание на българската академия на науките, 1955–1959.

СБГ – Словник буковинських говірок / [ред. Н. В. Гуйванюк, К. М. Лук'янюк]. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.

СДЕЛМ – Скурт дикционар етимологик ал лимбий молдовенешть / Ред. Н. Раевский, М. Габинский. – Кишинэу: Ред. принцип. ЕСМ. 1978. – 678 п.

ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. У 2-х т. / [гол. ред. Л. Л. Гумецька та ін.]. – К.: Наук. думка; Том I. – 1977. – 631 с.; Том II. – 1978. – 592 с.

СУМ – Словник української мови: в 11-ти томах // АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. Потебні / [ред. І. К. Білодід та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970–1980.

Тимч. – Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. У двох книгах / Підг. до видання В. В. Німчук, Г. І. Лиса. – Київ-Нью-Йорк, 2003.

Турч. – Турчин Є. Д. Словник села Тилич на Лемківщині / Є. Д. Турчин. – Львів: Українська академія друкарства, 2011. – 384 с.

ЭССЯ – Этимологический словарь славянских языков / Под ред. Трубачева О. Н. – М.: Наука, 1974–2012. – Вып. 1–38.

DHR – Documenta Romaniae historica: A. Moldova / [C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Țimanschi]. – București: Editura Academiei Republicii Socialiste Romania; Vol.I – 1975. – 605 p.; Vol.II – 1976. – 647 p.; Vol.III – 1980. – 686 p.

DRU – Dicționar Român-Ucrainean. Румунсько-український словник / C. Drapaca, V. Rusnac, M. Gavrelciuc. – București–Cernăuți. – 564 p.

Література

1. Берлізов А. А. Лексика рибальства українських говорів Нижнього Подністров'я / А. А. Берлізов. – Чернівці: Чернігівський державний педагогічний інститут, 1959. – 84 с. – (Навкові записки Чернігівського педагогічного інституту. – Чернівці: ЧДПІ, 1959. – Т. IV. – Вип. 4).

2. Богуцька Г. Українські назви птахів / Г. Богуцька // Укр. мова і література в школі. – 1982. – № 3. – С. 73–76.

3. Богуцька Г. Розповідають назви птахів / Г. В. Богуцька. – Л: Кальварія, 2005. – 97 с.

4. Булаховський Л. А. Славянские наименования птиц / Л. А. Булаховський // Вибрані праці: У 5 т. – Т. 3. – К., 1978. – С. 189–299.

5. Верхратський І. Нові знадоби до номенклатури і термінології природописної народної / І. Верхратський. – Львів, 1908. – 84 с.

6. Воскобойник Г. М. Закономірності співвідношення назв за мовним складом у зоологічній номенклатурі (клас insecta) / Г. М. Воскобойник // Studia Linguistica. – 2009. – Випуск 2. – 97–104.

7. Дейниченко Н. П. Питання вивчення зоологічної лексики рідного краю в курсі «Українська діалектологія» (Методичні поради) / Н. П. Дейниченко. – Суми, 1984. – 119 с.

8. Карабута О. П. Еволюція зоологічної номенклатури української мови / О. П. Карабута // Зб. наук. праць. Південний архів. Філолог. науки. – Херсон, 1998. – Вип. 1. – С. 63–66.
9. Карпова В. Л. Назви тварин / В. Л. Карпова // Історія української мови: Лексика і фразеологія. – К., 1983. – С. 195–216.
10. Качайло К. А. Зоологічні номени на -ок у конфіксальній підсистемі українського іменника / К. А. Качайло // Філологічні студії. – 2012. – Вип. 8. – С. 68–74.
11. Куриленко В. М. Лексика тваринництва поліських говорів / В. М. Куриленко. – Суми: МДВВП «Мрія», 1991. – 124 с. – (Глухівський держ. пед. ін-т).
12. Литвиненко Я. О. Типи просторової поведінки орнітоназв у східнополіських говірках / Я. О. Литвиненко // Діалекти в синхронії та діяхронії: загальнослов'янський контекст [тези доповідей міжнародної конференції] / За ред. П. Ю. Гриценка. Ін-т укр. мови НАН України. – К.: КММ, 2014. – С. 311–315.
13. Никончук Н. В. Полесские названия птиц / Н. В. Никончук // Лексика Полесья: Материалы для полесского диалектного словаря. – М.: Наука, 1968. – С. 439–475.
14. Німчук В. В. Праслов'янська лексика. Лексика давньоруської мови / В. В. Німчук // Історія української мови: Лексика і фразеологія. – К., 1983. – С. 15–163.
15. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / В. В. Німчук. – К., 1992. – 416 с. (Підрозділ «Зоологічна лексика». – С. 168–233).
16. Сюсько М. И. Статус зоонима в онимной системе: ономаσιологический аспект / М. И. Сюсько. – К.: Вышш. школа, 1988. – 192 с.
17. Тищенко Т. Лексика на позначення бджіл у говірках Східного Поділля (матеріали до «Лексичного атласу української мови») / Т. Тищенко // Діалектологічні студії 7. Традиції і модерн. – Львів, 2008. – С. 323–334.
18. Тищенко Т. Лексика бджільництва Східного Поділля: Словник / Т. Тищенко. – Умань: РВЦ «Софія», 2008. – 88 с.
19. Millá L., Milly M. Zoologická lexika v nářečích Ukrajincův-Rusínův východného Slovenska / Ľubomíra Millá, Miron Millá. – Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011. – 154 s.
20. Білуга Huso huso // Про рыбок [сайт]. URL: <http://pro-rybok.ru/promenepери/biluga> (Дата звернення 07.09.2015).

Богдана Тимочко

Зоологическая лексика в молдавско-украинских грамотах XIV–XV веков

В статье сосредоточено внимание на исследовании названий животных в юридических документах XIV–XV вв. с территории Молдавского княжества. Проанализированы названия млекопитающих, рыб и насекомых по семантике и происхождению.

Ключевые слова: молдавско-украинские грамоты XIV–XV вв., названия животных.

Bogdana Tymochko

The zoological lexicon in the moldovan-ukrainian diplomas XIV–XV centuries

The article focuses on the study of the names of animals in legal documents of XIV–XV centuries from the territory of the Moldavian principality. Author determined the name of mammals, fish and insects on semantics and origin.

Keywords: Moldovan-Ukrainian diplomas XIV–XV centuries, the names of animals.